FROM THE TERMINOLOGY OF TEXTILE MATERIALS: COTTON

Silvia Pitiriciu, Assoc. Prof., PhD

University of Craiova

Abstract: The awareness about the textile materials'terminology is an interesting fact, as well in what does concern linguistics and culture in its generality. Cotton is a term which does own a double significance: it does designate either the living plant itself or the textile material manufactured out of it. Due to this plant's long since confirmed usefulness, this term does carry within itself an important part of the history of humanity. At first the bursting trade activities and, consequently, the further extensive connections established in time between the Orient and the Occident have contributed to the easing of the circulation of terms from the textiles' domain to and fro various languages. In order to correctly appreciate the importance and diversity of the textile materials'terminology, an extensive study of this domain's specific definition, senses, etymology and phraseological distinctive indices would be highly valuable in the discipline of linguistics.

Keywords: term, sense, textiles, plant, material.

0. Introducere

Terminologia textilă constituie un domeniu de cercetare care interesează din punct de vedere lingvistic, prin origine, semantică și frazeologie, precum și din punct de vedere cultural. Istoria termenilor conferă date importante și pentru istoria limbii, pentru onomastică etc.

Cercetări asupra terminologiei textile sunt puține în limba română. În câteva studii, Florica Dimitrescu se oprește asupra denumirilor de materiale textile în limba română[1]. În

[1] A se vedea Florica Dimitrescu, Denumirile textilelor sintetice în limba română, în Drumul neîntrerupt al limbii române, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2002, p. 182-198; Denumirile textilelor artificiale în limba română, în vol. 2 Drumul neîntrerupt al limbii române, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2003, p. 116-120; O perspectivă etimologico-semantică asupra elementelor românești de sursă turcă din aria textilelor, în Limba română. Ipostaze ale variației lingvistice, I, București, Editura Universității din București, 2011, p. 233-248; Denumirile românești ale unor textile de origine italiană, în vol. Teme lexicale actuale (începutul secolului al XXI-lea), București, Editura Academiei Române, 2012, p. 208-217.

BDD-V2008 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:39:18 UTC)

propriile cercetări ne-am oprit asupra termenului mătase[2], am urmărit antomomaza la nivelul terminologiei textile[3].

1. Istoric

Cultivarea bumbacului este un fapt care se pierde în negura vremurilor, între 3000 și 5000 î.H.[4] Nu se știe sigur, dar probabil că prima pânză de bumbac datează din jurul anului 3200 î.H., după descoperirile de la Mohenjo-Daro[5]. Egiptenii, hindușii și peruanii au fost printre primii cultivatori ai aceste plante. Descoperirile istorice și arheologice arată că mumiile egiptene și peruane erau înfășurate în materiale din bumbac. În secolul al V-lea î. H. Herodot scria despre copacii indieni, de unde lâna era strânsă ca de pe oi și țesută în haine delicate. Într-un imn din Rigveda se spune că așternuturile lui Dumnezeu erau făcute din firele de bumbac, de aici și convingerea că oamenii care dormeau pe așternuturi moi vor deveni mai buni cu semenii lor. Din India, bumbacul ajunge aproape de Mesopotamia, iar din Orient, este dus în Europa și în America. În secolul al XV-lea, Veneția și Țările de Jos au început comerțul cu țesături de bumbac importate din Orient. Primele manufacturi de bumbac se înființează la Granada, Veneția, Milano, Manchester. Anul 1641 marchează începutul industriei de bumbac în Europa. Culturile de bumbac se întind treptat în toată America, Africa și Eurasia. Până în secolul al XVII-lea, bumbacul, cunoscut în Peru, Japonia, India, Egipt etc. [6], ajunge să fie plantat și în Europa.

În secolul al XVIII-lea, în statele americane, culturile de tutun sau de orez sunt înlocuite de cele cu bumbac. Prelucrarea bumbacului se făcea cu ajutorul sclavilor. Industria bumbacului se dezvoltă vertiginos începând cu secolul al XIX-lea. Prin dezvoltarea războiului de țesut, începând cu anul 1884, țesăturile din bumbac devin mai bune calitativ.

În țările române, ocazional, cei înstăriți purtau veșminte de bumbac aduse din Levant și din Imperiul Austro-Ungar. Țesăturile de bumbac sunt cunoscute pe scară largă abia în secolul al XIX-lea. Până atunci, țesăturile erau din in și cânepă. Cultivarea bumbacului începe, după anul 1860, pe suprafețe mari din Moldova și din Muntenia. Din pânza obținută

[2] A se vedea Silvia Pitiriciu, De la terminologie des textilles: mătasea, în „Studii şi cercetări de onomastică şi lexicologie" (SCOL), Craiova, Editura Sitech, Anul I, Nr. 1-2/2010, p.185-198.
[3] A se vedea Silvia Pitiriciu, L'antonomase dans la terminologie des produits textiles, în „Limbă şi literatură. Repere identitare în context european", Pitești, Editura Universităţii din Pitești, 2010, p. 79-83.
[4] Cf. Dex Tex, Dicționar tehnic textil, http://www.dex-tex.info/.
[5] Cf. http://www.unctad.info/fr.
[6] Cf. Eric Herschthal, L'histoire du cotton, ou le rôle central de l'esclavage dans la montée du capitalisme, 04.01.2015, http://www.slate.fr/story/96103/coton-capitalisme.

BDD-V2008 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:39:18 UTC)

se confecționau cămăși, ștergare, fețe de masă etc., obiecte necesare în gospodăria țărănească. Este perioada când se înființează breslele țesătorilor. Abagiii, postăvarii, pâslarii, mătăsarii își deschid ateliere în care confecționează haine, covoare, pături, ștergare. La sfârșitul secolului al XIX-lea apare prima țesătorie mecanică din România (Întreprinderea Textilă Bucegi, un atelier de țesut pânză din fire de bumbac, cu șase războaie), ulterior și alte unități: Întreprinderea Textilă Trainica de lângă Pucioasa, Întreprinderea Textilă Suveica din București etc., care au funcționat până în anul 1990. La începutul secolului al XXI-lea, în România sunt cunoscute câteva companii producătoare de fire: Uzinele Textile Timișoara, Iașitex, Rifil Săvinești etc. RomTextiles este unica piață electronică specializată pentru industria textilă românească, realizată în colaborare cu compania ItalianModa.com, lider mondial în E-business.

În prezent, bumbacul este cea mai valoroasă plantă textilă, este fibra naturală cu cea mai mare producție în lume. Industria bumbacului este parte importantă a industriei textile, țesăturile de bumbac se folosesc la fabricarea hainelor (rochii, cămăși, fuste, tricouri, pantaloni, lenjerie), a așternuturilor, la mobilă, în scopuri decorative, la accesorii pentru industria electronică, în industria de covoare și de celuloză etc. Semințele bumbacului se folosesc în industria alimentară și farmaceutică. Statele care asigură aproape trei sferturi din producția mondială de bumbac sunt China, Statele Unite ale Americii, India, Pakistan, Uzbekistan și Egipt[7].

2. Definiție. Caracteristici

Termenul bumbac definește o „plantă textilă din familia malvaceelor, de origine tropicală sau subtropicală, cu flori gălbui sau roșietice și cu fructele capsule, care conțin numeroase semințe acoperite cu peri pufoși”[8]. Pe lângă semnificația principală, termenul are și alte sensuri secundare: „fibră (de bumbac)”, „vată”, „țesătură (de bumbac)”[9].

O serie de sensuri contextuale se identifică în frazeologia născută în jurul termenului. Unele sintagme aparțin terminologiei botanice: bumbac de câmp „bumbăcăriță” (bot. eriophorium augustifolium, eriophorium latifolium) sau „lânăriță” (bot. linaria vulgaris)[10]; alte sintagme au luat naștere în procesul industrializării: bumbac mercerizat „fir sau țesătură de

[7] A se vedea Erik Orsenna, Voyage aux pays du coton, 2007.
[8] MDA I, A-C, p. 336; cf. DELR, p. 308.
[9] DER, p. 124; MDA I, A-C, p. 336.
[10] MDA I, A-C, p. 336.

BDD-V2008 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:39:18 UTC)

bumbac tratat cu diverse soluții pentru a căpăta luciu". Popular, expresia a avea bumbac în urechi are sensul „a nu auzi bine".

Dicționarul tehnic textil (DexTex) definește termenul ca fibra vegetală cu diferite caracteristici legate de lungimea fibrelor[11], finețea, gradul de maturitate, rezistența la rupere, luciul fibrelor, higroscopicitate, culoare, nopeuri[12], comportarea față de produsele chimice. Varietățile plantei din specia gossypium sunt definite științific prin mai mulți termeni. Unii desemnează soiuri asiatice: gossypium arboreum, gossypium herbaceum, alții se referă la soiuri americane: gossypium hirsutum, gossypium barbadensis.

Procesarea fibrelor este complexă. Ea are o terminologie diversă: după înregistrarea și sortarea fibrelor, are loc curățirea primară, prin care sunt eliminate impuritățile mari, egrenarea sau separarea semințelor de fibre, lintersarea (separarea fibrelor foarte scurte), presarea și îmbalotarea. Baloții sunt trimiși spre filaturi, unde sunt folosiți ca materie primă.

3. Etimologie

Termenul bumbac este împrumutat în română din sb. bumbak, preluat din lat. med. bombacium, bombax[13]. În sfera balcanică, termenul de origine latină se regăsește în gr. βαμβάκι, alb. pambuk, tc. pambuk, pamuk, cr. pamuk, bg., maced. памук. Maghiara are o formă asemănătoare, pamuk. Germana folosește termenul Baumwolle, cf. pol. bawełna, ceh., slovac., bavlna, ucr. бавовна, slov. bombaž.

În istoria limbii române, originea termenului bumbac, folosit mai des, rămâne totuși nesigură: este preluat din lat. târzie bombax sau este moștenit din lat. *bombacum[14]. În dialectele aromân și meglenoromân termenul are aceeași formă, bumbac, iar în cel istroromân, bubmǫc[15].

În aria romanică de vest, etimonul termenului bumbac este de origine arabă. La sfârșitul secolului al XVI-lea termenul arab al qutun a intrat în dialectul romanic vorbit de castilieni, devenit ulterior limba oficială a Spaniei[16]. De la termenul arab provine sp. algodon, răspândit în aria romanică de vest sub diferite forme: port. algodão, cf. fr. coton, it. cotone,

[11] Bumbac extralung (peste 36 mm), lung (33-36 mm), mijlociu (28-32 mm), scurt (24-28 mm), foarte scurt (sub 24 mm), cf. Dex Tex, Dicționar tehnic textil, http://www.dex-tex.info/.
[12] Nopeurile reprezintă aglomerări de fibre ce apar în timpul recoltării, al proceselor de egrenare, de curățire și de destrămare.
[13] DELR I, A-B, p. 308.
[14] REW, 1202; cf. lat. *bombacium (MDA I, A-C, p. 336).
[15] DER, p. 124.
[16] A se vedea http://fr. wikipedia.org/wiki/Coton

BDD-V2008 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:39:18 UTC)

cat. cotó. Asemănătoare sunt și engl. cotton, ol. katoen. Referindu-se la originea termenului coton, Al. Graur consideră că ar. qoton (împrumutat din egipteană sau indiană) a dat it. cottone și de aici, fr. coton[17].

Româna folosește ambii termeni: bumbac și coton, al doilea fiind un împrumut din fr. coton. Termenul învechit dimicaton „un fel de pânză de bumbac”[18] sau „pânză de bumbac lustruită pentru căptușeală”, cf. fr. demicoton > rs. демикотон, este o dovadă a circulației împrumutului coton într-un compus în limba română.

4. Evoluţie terminologică

Prin derivare, au luat naștere mai mulți termeni înrudiți cu baza: bumbăcar „lucrător care se ocupă cu torsul firelor de bumbac” și „negustor de țesături de bumbac”, bumbăcăreasă, bumbăcărie, cu cele mai multe semnificații: „meseria de bumbăcar”, „locul unde se fabrică sau se vinde bumbacul” și „articole de bumbac”, bumbăcărițăvar. bumbăcăriță (vide supra), bumbăcel „ață de bumbac pentru brodat”, bumbăcos „moale, elastic”, bumbăceală „vătuire”, a bumbăci „a umple cu bumbac”, dar și argotic, cu sensuri diferite: „a bate”, „a pedepsi”, „a fura”[19].

Termenul intră în câteva expresii născute din importanța plantei în economia unor țări: aurul alb[20] (l’or blanc) semnifică bogăția pe care o conferă țării în care se cultivă și se prelucrează bumbacul; nopțile de bumbac (les noces de coton) semnifică în folclorul francez primul an de căsătorie. Metafora regele bumbac (Cotton is King)[21] privește bumbacul ca pe o sursă de putere, în condițiile în care englezii doreau să dezvolte producția de bumbac în India, la mijlocul secolului al XIX-lea. Anii grei de muncă pentru obținerea bumbacului au dus la nașterea expresiei Bumbacul, mama sărăciei (Cotton is the mother of poverty)[22]. Aceasta se

[17] Cf. Al. Graur, Dicționar de cuvintre călătoare, p. 50. A se vedea și Atilf: «coton empr. à l'ar. qutun par l'intermédiaire de l'ital. cotone (cf. lat. médiév. cutto à Gênes en 1156 et cutuneus en Sicile en 1144, d'apr. VIDOS 1939, p. 336-338). La culture de cette plante a été introduite en Sicile et en Andalousie par les Arabes au XIIe s.»
[18] Cf. Al. Graur, Dicționar de cuvinte călătoare, p. 53.
[19] DELR, p. 309.
[20] Expresia a fost utilizată după ce Compania Franceză de Dezvoltare a Fibrelor Textile a înființat prima uzină de egrenare în Burkina Faso în 1956, cf. Michel Fock Ah Chuen, État, production et exportation cotonnière, industrie textile et développement économique (thèse présentée pour obtenir le grade de Docteur de l’Université Montpellier I, 20 Juin 1997), p. 16.
[21] Cotton, the great stapple, cuvinte spuse de un cititor englez într-o scrisoare din 30 noiembrie 1845 la Times din Londra, cf. Michel Fock Ah Chuen, art.cit., p. 17.
[22] Expresia este folosită de Allan Issacman în 1996, cf. Michel Fock Ah Chuen, art.cit., p. 19.

BDD-V2008 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:39:18 UTC)

referă viața sclavilor din coloniile vechi portugheze din Mozambic și din Angola, dar poate și la sclavii din Statele Unite care munceau pe plantațiile de bumbac.

5. Caracterul internaţional al terminologiei textile

Bumbacul intră în componența unor țesături ale căror denumiri sunt termeni internaționali: calico „pânză care imită pielea, folosită în legătoria de cărți" < fr. calico, cf. it., sp., cat. calico, engl., gr., magh., calico, ceh., slovac. kaliko, rs., ucr. коленкор; eponj „țesătură moale cu fire buclate, din care se fac prosoape, halate de baie" < fr. éponge, cf. sp., cat., port. esponja, it. spugna, engl., sponge, germ. Sponge, cr. spužva, slovac. špongia, sloven. sponge ; madras „țesătură cu urzeală de mătase și cu bătătură de bumbac" < fr. madras, (de la Madras, oraș în India), cf. it., sp., cat. madras, engl., ceh., pol. slovac., sloven. madras, magh. madrász, maced., sb., bg. мадрас; muselină „țesătură de mumbac sau de mătase, subțire și străvezie, din care se confecționează îmbrăcăminte ușoară, perdele" < fr. mousseline (de la Mosul, oraș în Irak), cf. sp. muselina, port. musselina, cat. mussolina, it. mussola, engl., cr., sloven., tc. muslin, germ. Musselin, magh. muszlin, pol. muślin, ceh., slovac. mušelín, rs., sb., maced. муслин, bg. муселин; organdi „țesătură de bumbac sau de in din care se confecționează obiecte de îmbrăcăminte, perdele" < fr. organdi, cf. sp., cat. organdi, tc. organdi, engl. organdy, germ. Organdy, ceh., maced., pol., slovac., sloven. organdy, magh. organtin, cr. organdin, sb. органдин, rs. органди; pichet „țesătură deasă de bumbac, de mătase sau din fibre sintetice, făcută cu două urzeli diferite" < fr. piqué, cf. cat. piquet, sp., port. piquete, it. picchetto, engl. picket, pol. pikieta, rs. пикет, ucr. пікет; tarlatan „muselină de bumbac foarte subțire, de culoare deschisă" < fr. tarlatane, port. tarlatana, cf. it. tarlatana, sp., cat. tarlatan, engl., ceh, cr. tarlatan, germ. Tarlatan, maced., pol., slovac., sloven. tarlatan, tc. tarlatan, rs., bg. тарлатан .

Comerţul şi legăturile pe care Orientul le-a stabilit în timp cu Occidentul au contribuit la circulaţia termenilor dintr-o limbă în alta. Odată cu produsele textile au fost preluate şi denumirile, adaptate ulterior la specificul limbii în care au intrat. În câmpul semantic al termenului bumbac există mulţi termeni cu forme asemănătoare sau identice, atât grafic, cât şi fonetic.

Influenţa franceză asupra lexicului românei se identifică şi la nivelul termenilor din câmpul semantic al termenului bumbac. Franceza a exercitat o influenţă covârşitoare în fixarea terminologiei textilelor în limba română în secolele al XIX-lea şi al XX-lea.

BDD-V2008 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:39:18 UTC)

BIBLIOGRAFIE:

Berti, Fabio, Hofs, Jean-Luc, Zagbaï, Hubert Sery, Philippe Lebailly, Philippe, Le coton dans le monde, place du coton africain et principaux enjeux, Base [En ligne], numéro 4, volume 10 (2006), http://popups.ulg.ac.be/

Dimitrescu, Florica, Denumirile textilelor sintetice în limba română, în Drumul neîntrerupt al limbii române, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2002, p. 182-198.

Dimitrescvu, Florica, Denumirile textilelor artificiale în limba română, în vol. 2 Drumul neîntrerupt al limbii române, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2003, p. 116-120.

Dimitrescu, Florica, O perspectivă etimologico-semantică asupra elementelor românești de sursă turcă din aria textilelor, în Limba română. Ipostaze ale variației lingvistice, I, București, Editura Universității din București, 2011, p. 233-248.

Dimitrescu, Florica, Denumirile românești ale unor textile de origine italiană, în vol. Teme lexicale actuale (începutul secolului al XXI-lea), București, Editura Academiei Române, 2012, p. 208-217.

Fock Ah Chuen, Michel, État, production et exportation cotonnière, industrie textile et développement économique (thèse présentée pour obtenir le grade de Docteur de l'Université Montpellier I, 20 Juin 1997.

Graur, Al., Dicționar de cuvintre călătoare, București, Editura Albatros, 1978.

Herschthal, Eric, L'histoire du cotton, ou le rôle central de l'esclavage dans la montée du capitalisme, 04.01.2015, http://www.slate.fr/story/96103/coton-capitalisme

Orsenna, Erik, Voyage aux pays du coton, Paris, Édition Fayard, 2007.

Pitiriciu, Silvia, De la terminologie des textilles: mătasea, în „Studii şi cercetări de onomastică şi lexicologie" (SCOL), Craiova, Editura Sitech, Anul I, Nr. 1-2/2010, p.185-198.

Pitiriciu, Silvia, L'antonomase dans la terminologie des produits textiles, în „Limbă şi literatură. Repere identitare în context european", Pitești, Editura Universităţii din Piteşti, 2010, p. 79-83.

Weidmann, Daniel, Technologie des textiles. De la fibre à l'article, Paris, Dunod, 2012.

*** Glossary of cotton terms, https://www.cotlook.com/information/glossary-of-terms/

http://fr. wikipedia.org/wiki/Coton

http://www.unctad.info/fr

SIGLE:

BDD-V2008 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:39:18 UTC)

Atilf = Le Trésor de la langue française informatisé, http://atilf.atilf.fr/

DELR = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Dicționarul etimologic al limbii române, vol. I A-B, București, Editura Academiei Române, 2011.

DER = Alexandru Ciorănescu, Dicționarul etimologic al limbii române, București, Editura Saeculum I.O., 2002.

DexTex = Dicționar tehnic textil, http://www.dex-tex.info/.

MDA = Academia Română, Micul dicționar academic, București, Editura Univers Enciclopedic, vol. I A-C, 2001, vol. II D-H, 2002, vol. III I-Pr, 2003, vol. IV Pr-Z, 2003.

REW = Meyer-Lübke, W., Romanisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg, Dritte Auflage, 1935.

BDD-V2008 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:39:18 UTC)